

Közterület-elnevezés és szoborállítás Eötvös Loránd emlékére

Baráth I., Pályi A., Szabó Z.

2019-ben, Eötvös Loránd halálának 100. évfordulóján országsszerte megemlékezéseket tartottunk a világhírű természettudós és kiváló ember tiszteletére. A megemlékezések egyik kiemelkedő eseménye volt az Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány (ELGA) címben szereplő tevékenysége.

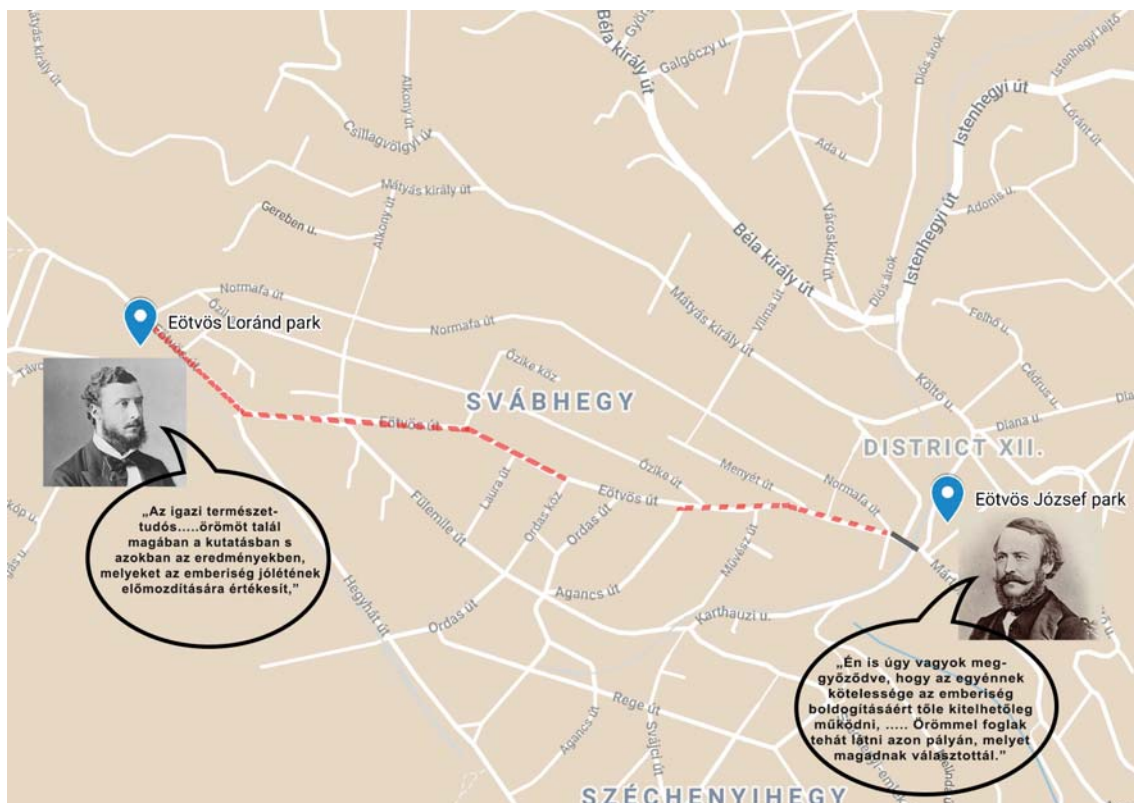
Budapest főváros területén közterület elnevezése Eötvös Lorándról

Budapesten Eötvös Loránd nevét viselő, méltó helyen lévő közterület eddig nem létezett. Az emlékévé lehetőséget adott arra, hogy ezt a visszas helyzetet megváltoztassuk. Eötvös Loránd a Svábhegyen született. A terület a mai XII. kerület része. Adott volt a gondolat, hogy itt legyen közterület róla elnevezve.

A hegyvidéki Önkormányzat, élén Pokorni Zoltán polgármesterrel, támogatóan fogadta javaslatunkat. Adódott

a lehetőség, hogy az egykori Hotel Olimpia lebontása után a helyén kialakított parkosított közterület legyen elnevezve Eötvös Lorándról. Az Önkormányzat úgy határozott, hogy demokratikus módon, helyi népszavazással dönti el ennek az új, rangos közterületnek a nevét. A népszavazáson a három induló közül – legnagyobb örömmünkre és várakozásunknak megfelelően – biztos többséggel Eötvös Loránd győzött (1. ábra).

Az Eötvös Loránd parkot 2020. május 22-én Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter, a kerület országgyűlési képviselője és Pokorni Zoltán polgármester nyitotta meg. Alapítványunk köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik szavazatukkal segítettek a számunkra kedvező önkormányzati döntés létrejöttét. Mindannyiunk számára öröm, hogy Budapest egy rangos közterülete nevével is öregbíti Eötvös Loránd hírnevét, és a jövőben is folyamatosan emlékeztet mindenkit nemzetünk neves tudósára (2. ábra).

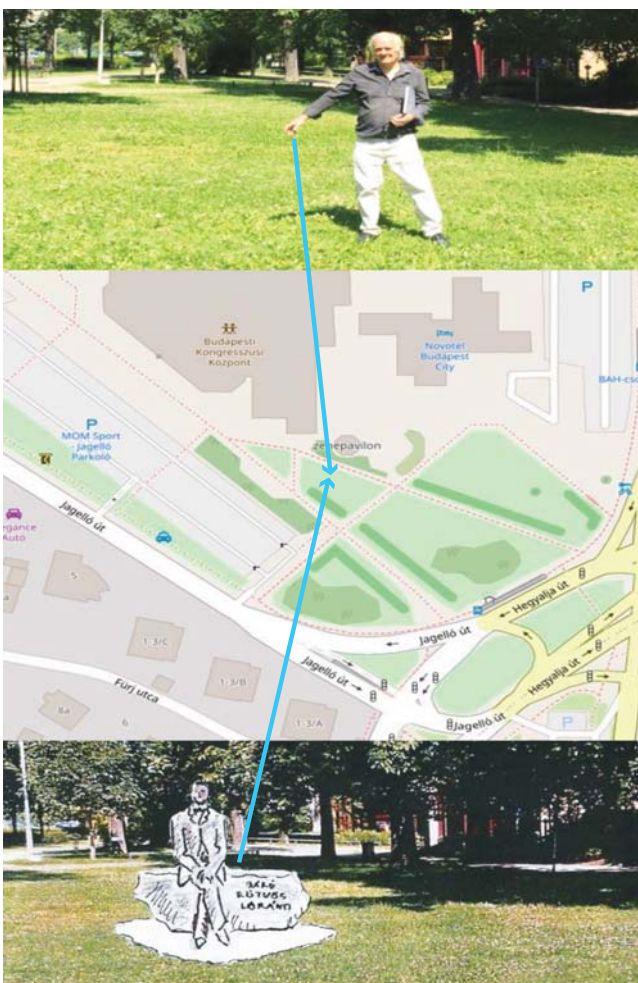
1. ábra. Közterület elnevezése – az új Eötvös Loránd parkot az Eötvös út köti össze a régi Eötvös József parkkal

2. ábra. A park avatása. Avatók Gulyás Gergely és Pokorni Zoltán és Vágó István, valamint a park kialakításában vezető szerepet betöltő szakemberek

Eötvös Loránd Gesztenyés kertben felállított bronzszobra

Az Eötvös-emlékév gondolatának megszületésekor Alapítványunk legfőbb szándéka volt, hogy meg kell ragadnunk

3. ábra. Az alkotó kijelöli a szobor pontos helyét

az alkalmat arra, hogy az emlékév keretein belül pótolhassunk egy évszázados nemzeti mulasztást azáltal, hogy egész alakos bronzszobrot állítsunk fővárosunkban hazánk világhírű természettudósának, Eötvös Lorándnak. Természetes volt tehát, hogy legfőbb programpontunknak tekintettük a szobor létrehozását, és ezáltal nagyobb ismertséget teremtsünk számára. A szobor megvalósítása az Emlékév Operatív Bizottságához (OB) beadott programunk kiemelkedő jelentőségű részét képezte. A több fordulón keresztül kialakult és állami támogatást igénylő központi programból azonban, a szoborállítás ügye túl nagy méretű anyagi támogatási igénye miatt kimaradt. Az Országos Bizottság azonban az Emberi Erőforrás Minisztériumhoz (EMMI) felterjesztett programcsomag mellett támogatásra érdemes javaslatként jelölte meg.

Ez a folyamat 2018 első félévében zajlott le. Közben az EMMI élén miniszterváltás történt, és létrejött az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM). Ebben az átmeneti helyzetben kezdődött meg tehát küzdelmünk a szobor megvalósításáért. Alapítványunk beadványban fordult a szobor külön keretből történő támogatásáért Kásler Miklós EMMI miniszterhez. Az OB Koordinációs Testület (KT) alakulása 2018. november elején lezajlott. A vezetőváltás után a Szarka László akadémikus vezette testület is támogatta a külön keretből történő szoborállítását. A beadványok eredményeként Kásler Miklós végül jóváhagyta a szobor megvalósításához szükséges pénzügyi keretet. Megkezdhettük tehát a szükséges adminisztratív lépéseket. Közben azonban megtörtént az EMMI és az ITM közötti profiltisztítás, melynek során az a szervezeti egység, ahová a szobor ügye is tartozott, átkerült az ITM-be. Az alapítványi Eötvös Bizottság (EB) csapata – Pályi András, Baráth István, Szabó Zoltán – az eddigi kitartó erőfeszítése után újra kezdhette a lobbizást!

Közben, a fentiekkel párhuzamosan, a szoborelhelyezés ügyét is intézni kellett. Eredeti elképzelésünk az volt, hogy az új közterület – az Eötvös Loránd park – adjon helyet a szobornak. A gyermekjátszóter formájában megvalósuló parkot azonban nem találtuk alkalmasnak arra, hogy abban méltó módon lehessen elhelyezni Eötvös Loránd szobrát. A szobor elhelyezésére új, megfelelő, történelmileg indokolt helynek mutatkozott a Gesztenyés kert BAH-csomópont felé eső része (3. ábra). Ugyanis Eötvös Loránd az Alkotás utca és Csörsz utca kereszteződésénél települt, Süss Nándor vezette Precíziós Mechanikai Intézetben (jogutóda a MOM) készítette kutatási és oktatási eszközeit. A két terület közelsége és a szobor várható nagy látogatottsága, valamint a kert ezen részének „szoborhiánya” miatt alapítványunk Eötvös Bizottsága ezt a helyet találta a legmegfelelőbbnek.

A szobor telepítéséhez szükséges előzetes műszaki, adminisztrációs eljárások után 2020. szeptember végén a kerület testületi határozattal befogadta a szobrot is. A befogadás mellett azonban még a testülettel szemben újabb csatát kellett megvívni, mert a bárói cím feltüntetése miatt egy kerületi képviselő interpellált. Pokorni polgármester az MTA állásfoglalását kérte a vitában. A MTA pozitív vá-

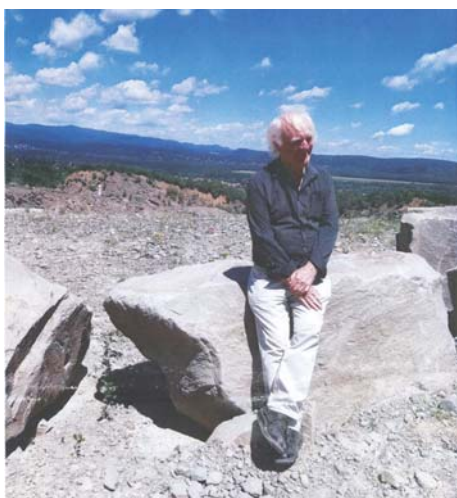

4. ábra. A szobor 1:5 méretű plasztilin modellje

lasza és az EB következetes álláspontja eldöntötte a kérdést. A szobrot „báró Eötvös Loránd” felirattal fogadta be a Hegyvidék.

Az Önkormányzat közreműködésével megismerkedtünk néhány szobrászművésszel. A megbeszélések, ismerkedések eredményeként Rieger Tibor Kossuth-díjas szobrászművészt választottuk. A művésszel 2018 nyárutóján egyeztetjük a szoborral kapcsolatos elvárásainkat, és el láttuk Eötvössel kapcsolatos dokumentumokkal, ismeretekkel. Hamar nagyon jó emberi és munkakapcsolat alakult ki az EB tagjai és a művész között. A művész Eötvös iránti mély alázattal és nagy munkakedvvel látott munkához, jól lehet az anyagi háttér még mindig rendezetlen volt. Elkészítette a szobor 1:5 méretű első változatát. A távolba révedő tekintetű portré azonnal elnyerte az EB tagjainak tetszését (4. ábra).

Közben folyt a leendő szobor alapzatát képező sziklatömb keresése is. Az Eötvös-emlékén során jó kapcsolat alakult ki Dobbiaco (Toblach) város vezetőivel. Eötvös kedvelt nyári pihenőhelye, hegymászásainak kiindulópontja, az egykori Schluderbach most Toblachhoz tartozik. Az ottani városvezetők, Eötvös hegymászó érdemeire

5. ábra. Az alkotó a kiválasztott andezittömbön

tekintettel felajánlották,¹ hogy a Dolomitokból ajándékoznak egy sziklatömböt a szobor alapzatához posztamens céljára. A közben fellángolt COVID-19-járvány azonban megakadályozta ennek a nemes felajánlásnak a megvalósulását.

Mikor végérvényessé vált, hogy a vírushelyzet miatt valóban nincs semmilyen mód a dolomitömb ideszállítására, a művész végül a Dunabogdány melletti Csódi-hegy kőbányájában találta meg azt az andezittömböt, mely elképzelésének megfelelt, és amelyen a kőszobrászati munkákat azután sikeresen és szépen meg is valósították (5. ábra).

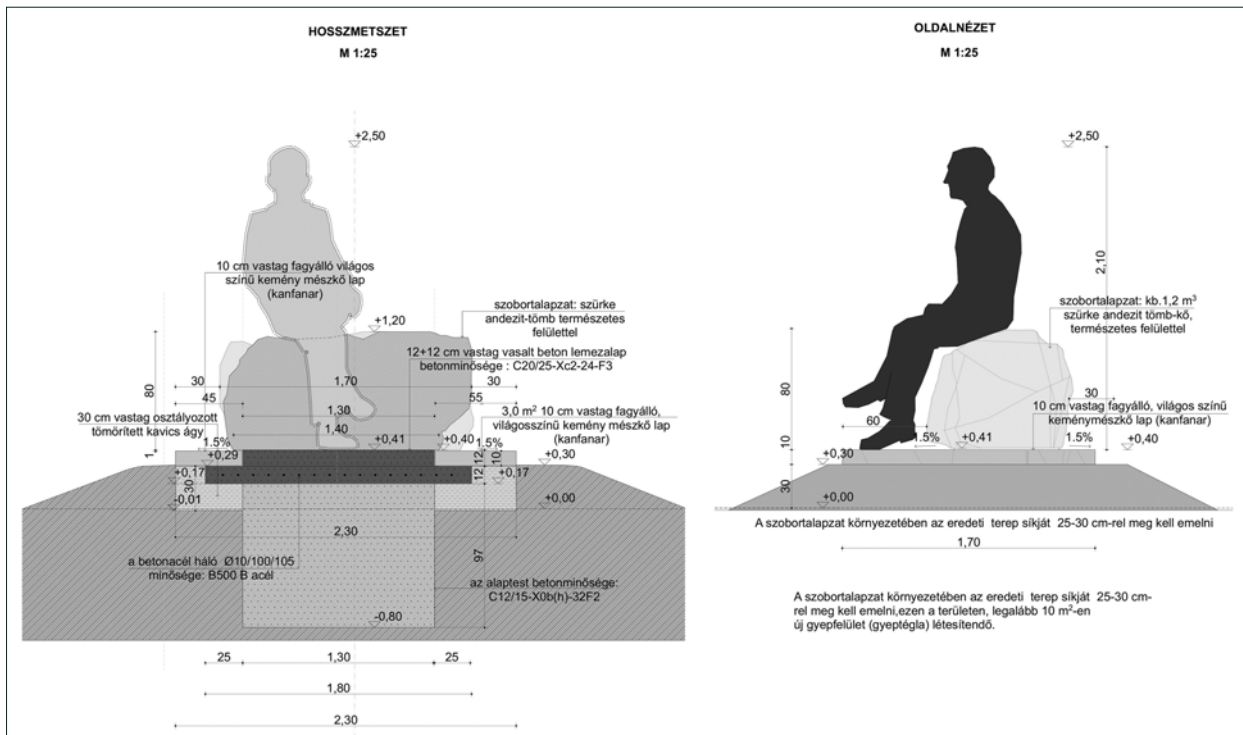
Visszatérve a szoborkészítéshez, miután a művész felajánlotta Alapítványunknak a szobor M=1:5 arányú, plasztilinból készült első változatát, az a szándékunk, hogy a modellt az Eötvös Loránd Emlékgyűjtemény gyarapítása céljából átadjuk alapítónk, az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet jogutódjának, a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálatnak. Reméljük, hogy a pandémia elmúltával megérkezik Schluderbachból az a modellnek megfelelő méretű dolomitdarab, amelyet a Dobbiaco polgármestere, Guido Bocher által eredetileg felajánlott tömb helyett kérünk. Így a múzeumban már az fogja képezni a modell alapzatát (6. ábra).

6. ábra. A szobor és környezetének modellje

A szobor tervezése mellett a 2019. év nagyobb részében a támogatás megszerzéséért folyt a lobbizás. Jóllehet a minisztériumok részéről a kedvező döntés májusban már megszületett, az adminisztratív lebonyolítás elhúzódott. Az ITM-ben a Támogató Okiratot december 19-én írták alá, a támogatási keretet december 30-án utalták bankszámlánkra. A jóváhagyási procedúra következtében a Támogató Okiratban rögzített teljesítési határidő a szobor elkészítési időigényéhez képest irreálisan rövidre volt

¹ Még Eötvös életében, 1902-ben, róla nevezték el a Cadin-csoport második legmagasabb (2837 m) csúcsát.

7. ábra. A szobor műszaki terve

szabva. Elkerülhetetlenné vált a módosítási kérelem beadása, mely újabb adminisztratív nehézségekkel járt. Közben az Önkormányzat, a szobrászművész és az EB intenzív együttműködése eredményeként kiválasztottuk a szobor telepítési helyét. A minden szempontból jó helyszínt, közös megegyezésünk alapján, a BAH-csomópontnál lévő Gesztenyés kertben, a Kongresszusi Központ felé vezető sétány mellett, a Zene Pavilonnal szemben találtuk meg, ahol ráirányulhat a magyar és külföldi vendégek figyelmére Eötvös Lorándra. A szobor pontos helyét a művész jelölte ki (7. ábra).

8. ábra. A teljes méretű gipszmodell

A támogatási összeg birtokában megkötöttük a szerződést a szobrászművésszel. Az agyagminta alapján a művész elkészítette az életnagyságú szobornak megfelelő méretű gipszmintát. A gipsz minta és a telepítési hely művészeti szempontú szűritése 2020. július 14-én megtörtént. A kiadott pozitív szakvélemény alapján megkezdődött a szobor öntése. A szobor öntése, cizellálása október végére készült el (8. ábra).

A szobor felállítása most már kézzelfogható közelségbe került. A szobor avatására felkértük Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető minisztert és Pokorni Zoltán polgármestert, akik a felkérést örömmel elfogadták. Elkészítettük a szoboravatás forgatókönyvét és meghívóját. A szobor alapozási munkáit az Önkormányzat – a művész tervei és helyszíni vezetése mellett – elkészítette. A szobor alapra helyezése 2020. november 11-én megtörtént (9. ábra).

9. ábra. Megérkezett a szobor

10. ábra. A szobor a turisták koszorújával

A szobor körüli tereprendezést az Önkormányzat végezte. Az ünnepélyes avatóra terveink szerint november 17-én került volna sor. A COVID-19 azonban itt is közbeszólt. Akadályozta egész éven át a normális kapcsolattartás lehetőségét, a gondtalan munkavégzést, és az ünnepélyes befejezést is lehetetlenné tette. A szobor azonban áll sokunk örömére és büszkeségére, még ha hivatalosan nincs is felavatva! Az első koszorút már a felállítását követő vasárnapon az érdeklődő turisták el is helyezték a talapzaton (10. ábra).

Nehéz volna felsorolni, ki mindenki segítette munkánkat, így csak összefoglalóan fejezzük ki hálás köszönetün-

11. ábra. Ez az Eötvös-idézet olyan szép, hogy fel kell jegyeznem! – nyilatkozta a képen látható lelkes látogató

„Csak az az igazi tudomány, amely világra szól s azért, ha igaz tudósok – és amint kell – jó magyarok akarunk lenni, úgy a tudomány zászlaját oly magasra kell emelnünk, hogy azt hazánk határán túl is megláthassák és megadhassák neki a kellő tiszteletet.”

ket mindazoknak, akik hozzájárultak a szobor megvalósításához.

A cikk szerzői

Baráth István, Pályi András, Szabó Zoltán

A fotókat készítette

Baráth István és Kilényi Éva